

Dick Hollander, *De Verenigde Staten van Utrecht. De Geschiedenis van de Utrechtse Migrantenraad (1972-1978)* (Utrecht: 4Heuvels, 2020). 203 p. ISBN 9789464160369.

DOI: 10.52024/tseg.12994

Toegang tot de politiek is voor migranten, maar vaak ook voor hun kinderen, geen automatisme. Demografische veranderingen kennen namelijk zelden een eenduidige en directe politieke vertaling. In westerse democratieën zijn het vooral de hoger opgeleide, oudere, witte mannen die bovengemiddeld participeren en gekozen worden in vertegenwoordigende lichamen en macht uitoefenen. Het kan generaties duren voordat demografische veranderingen zich politiek vertalen. Nieuwkomers, maar ook hun nakomelingen, kunnen decennialang ondervertegenwoordigd zijn in parlementen en gemeenteraden.

Het unanieme besluit van de Utrechtse gemeenteraad in 1972 om een democratisch gekozen orgaan van buitenlandse arbeiders in te stellen, met de naam Utrechtse Migrantenraad, is zo belangrijk omdat het een vroeg voorbeeld is van democratische belangenbehartiging van migranten binnen het lokale politieke systeem. De Migrantenraad had tot taak de Gemeente Utrecht, maar ook de nationale overheid en andere overheidsinstellingen, gevraagd en ongevraagd te adviseren. Een democratisch experiment, want het betrof hier een gekozen migrantenraad, waarbij het gebrek aan politieke participatie en vertegenwoordiging van migranten door de lokale politiek zelf werd erkend en gecompenseerd.

De geschiedenis van deze migrantenraad is beschreven door Dick Hollander in zijn boek *De Verenigde Naties van Utrecht*. Hollander werkte zelf enkele jaren (1973-1975) als secretaris van de raad en presenteert een reconstructie op basis van archiefmateriaal en enkele interviews met oud-raadsleden. Hollander laat zien hoe de Migrantenraad een stem gaf aan de politiek gemarginaliseerde groep gastarbeiders in de jaren zeventig van de vorige eeuw en legt uit hoe zelfs in deze gepolariseerde context een dergelijk democratisch experiment van de grond is gekomen. Initiatiefnemer van de raad, de Jezuïet Sjef Theunis, zette zich al in de jaren zestig in voor het verbeteren van de positie van gastarbeiders. Als lid van Utrechtse gemeenteraad voor de Progressieve Partij Radicaal (PPR) was hij vanaf 1970 in staat daar ook politieke invulling aan te geven. Dat leidde uiteindelijk tot de oprichting van de Utrechtse Migrantenraad enkele jaren later, waar Theunis de eerste jaren voorzitter van was tot hij vertrok om directeur te worden van NOVIB.

De Migrantenraad kreeg veel nationale media-aandacht en speelde een belangrijke rol in landelijke kwesties als de strijd voor een Generaal Pardon voor illegale migranten, maar ook in lokale kwesties als het vinden van een geschikte islamitische gebedsruime in Utrecht. Hollander heeft in zijn reconstructie van de raad ook oog voor de onderlinge concurrentie tussen verschillende stromingen binnen en tussen de diverse migrantengemeenschappen, en voor de concurrentie met de machtige *Stichting Buitenlandse Werknemers*. Uiteindelijk zorgden interne conflicten in de Migrantenraad voor toenemende spanningen die uiteindelijk in de zomer van 1978 het einde van de raad zouden betekenen.

Hollander laat in *De Verenigde Staten van Utrecht* zien dat het belang van de Migrantenraad niet zo zeer ligt in de periode waarin men actief was of in de onderwerpen die door de raad opgepakt werden, maar veel meer in het feit dat al in 1972 migranten zelf het heft in eigen hand namen en, weliswaar voor korte duur, in staat waren hun belangen op een doeltreffende en democratische manier te behartigen. In feite zouden we de raad op die manier kunnen zien als een voorloper van de partij DENK, die pas 45 jaar later gekozen werd in het Nederlandse parlement.

De toegankelijkheid en leesbaarheid van het boek van Hollander lijden eronder dat de voornaamste bron voor zijn historische reconstructie notulen van vergaderingen zijn. De auteur geeft aan dat hij zo min mogelijk wil speculeren en dat leemtes in de notulen niet door hem worden ingevuld. Dat zorgt in verschillende hoofdstukken voor een opsomming van onderwerpen die door de Migrantenraad besproken werden en een korte weergave van de standpunten van verschillende leden van de Migrantenraad. In de korte, losstaande, biografieën van een aantal raadsleden komt de raad pas echt tot leven. Hier lezen we over de migranten, afkomstig uit Italië, Spanje, Portugal, Turkije, Griekenland, Joegoslavië, Marokko en Tunesië, die zich kort na aankomst in Utrecht politiek verzetten tegen de uitbuiting, uitsluiting en onverschilligheid die hun leven kenmerkten, net als dat van veel lotgenoten door wie zij in de raad gekozen waren en wiens stem zij vertegenwoordigden.

Floris Vermeulen, Universiteit van Amsterdam